

Sammensetninger:

Erle Kyllingmarks gamle filmkamera puster nytt liv i dobbelteksponeringen.

Tvisynte idyller

FOTOGRAFI

John Erik Riley
skriver om fotobøker

Et fotografi er ikke et avtrykk av virkeligheten så mye som en overgang mellom horisonter. Finner vi et bilde i et av våre egne fotoalbum – det være seg i en ringperm eller på en digital enhet – ser vi ikke bare en skildring av det vi en gang var; vi blir også oppmerksom på hva vi er blitt siden. Forståelsen av motivet befinner seg i den merkelige gråsonen mellom før og nå. På liknende vis er et kunstfotografi et møte mellom to synsfelt: Den som en gang fanget scenen og den som betrakter resultatet i etterkant.

I dette feltet plasserer fotograf Erle M. Kyllingmark seg, med en tittel som kan lyde programmatisk, som en oppfordring til å se verden med nye øyne: «You don't actually see the shape of anything». Og hva ønsker Kyllingmark at vi skal se? Slik jeg leser bildene, er de ment å vise oss overgangen mellom en rekke motsetninger: fortid og nåtid, representasjon og fortolkning, ens eget og andres blikk – og, ikke minst, mellom privatsfærens opplevelser og fotografiet som offentlig meddelelse.

Dette gjør Kyllingmark ved hjelp av en metode med lange røtter: dobbelteksponeringen.

Ved å legge forskjellige motiver oppå hverandre, tvinger hun oss til å granske dem på en annen måte, og lete etter likheter og forskjeller. Bildene suppleres med et eget notat av fotografen, samt to lange essays av Lillian Smestad, som er fysiker, og

kunstkritiker Kjetil Røed. Men det er naturligvis selve bildene som danner grunnstammen i utgivelsen. De er åpenbart ment å bli lest sammen, som en serie i en viss rekkefølge, og har fått titler deretter: «YDASSA 1», «YDASSA 2», et cetera.

Utover morsomme, sirkusaktige triks – som å tvinge et spøkelse inn i bakgrunnen i et foto – er dobbelteksponeringen noe jeg først og fremst forbinder med surrealismen og de psykedeliske 1960-årene. Coveret på Van Morrisons «Astral Weeks», som bærer et portrett av sangeren plassert oppå et bilde av et tre, er et typisk eksempel på sistnevnte. Mens det på nettet florerer av mer striglete, perfektionerte illustrasjonsvarianter, som minner om filmplakater eller designforslag til kaffekopper.

I møte med mange av de mer avanserte forsøkene får jeg ofte følelsen av å glane på noe som er teknisk imponerende, men uten innlevelse, skapt for å vise *hva som går an* snarere enn *hvordan det er å leve og tenke*. Ikke fungerer de som avtrykk av verden heller, en rest etter det som er forbi. Kyllingmark velger heldigvis en annen tilnærming. Hun evner ofte å puste nytt liv i en – for meg – nedslitt uttrykksmåte, dels ved å anvende et gammeldags filmkamera, dels ved å forankre bildene i private steder og situasjoner.

De umiddelbart mest fengende dobbelteksponeringene i boka er av barn som skimtes gjennom intrikate naturscener. Ansiktene er gjerne skyggelagt eller skjult på annet vis. Det gjør meg umiddelbart nysgjerrig – blikket dras mot de mer menneskelige motivene –, samtidig som det tvinger meg til å granske de øvrige teksturene. Med andre ord er dette fotografier som ber om meningstyding; de oppfordrer meg til å tenke, først på hva jeg ser, så over hva

OVERGRODD: I Erle Kyllingmarks «YDASSA 45» er det som om mennesket blir spist av idyllen.

sammensetningen av motivene betyr.

En nøkkel til min egen forståelse av Kyllingmarks bilder ligger i hva slags natur som vises. For det er en påfallende mangel på vinterlandskap, og en tilsvarende – og bevisst – overvekt av vår- eller sommerbilder (nøyaktig årstid er ikke alltid lett å fastsette, men særlig hustrig er det ikke i denne boka). En annen nøkkel er måten menneskene er avbildet på, i de fleste tilfeller enten sovende eller i en tilstand av introspeksjon. Vi forstår at hjernene deres er i arbeid, og vi ser stedene de er knyttet til, samlet i ett og samme verk.

Derfor leser jeg ofte bildene som skildringer av overgangen mellom menneskets bevissthet og verden omkring

FOTOBOK

Erle Kyllingmark
You don't actually see the shape of anything
Forlaget Press 2020, 157 sider

(slik de også viser møtet mellom fotografens øye og verden). Og det ser ut til å være en konfliktfri verden de drømmer om, tenker tilbake på eller lengter etter, øyeblikk av fred og ro, som ga rom til å glane på omgivelsene, vandre gjennom en eng eller et

skogholt. I likhet med dikteriske og maleriske idyller, synes mange av bildene å være tatt i landlige omgivelser.

Antakelig er det pausene imellom vi er vitne til i de to eksponeringene: feriedagene, ettermiddagene, en og annen langhelg. Enkelte steder merker jeg likevel en antydning til noe melankolsk eller truende, et uttrykk for tidens gang. Bilder av fugler som flyr, formodentlig sørover, understreker denne fornemmelsen. Sånn sett inngår bildene i en lang tradisjon, der fotografiet blir et uttrykk for sorg over motivenes forgjengelighet, over hvor mye vi ikke får med oss og som snart vil være borte, glemt for alltid.

Min største innvending til boka er at det idylliske synes

FOTO: ERLE KYLLINGMARK

å ta altfor stor plass, slik at det kommer i veien for andre sider av livet. Selv om jeg forstår at utvalget og rekkefølgen er gjennomtenkt, skulle jeg gjerne ha sett en mer variert utforskning av dobbelteksponeeringen som teknikk. Det gjelder spesielt

” Dobbeltteksponeeringen er noe jeg forbinder med surrealismen og de psykedeliske 1960-årene.

skildringene av mennesker, som kunne ha hatt større bredde, både når det gjelder tilfang på motiver og følelsene og forestillingene de gir uttrykk for. Hvor er døden i denne boka? Hvor er kulden? Det er ikke alltid lett å få øye på.

«YDASSA 45» får fram noe

av potensialet i Kyllingmarks utforskning, og viser hva jeg gjerne vil se mer av. I venstre del av billedflaten skimter vi omrisset av en kvinne, muligens fotografen selv. Ansiktstrekene og deler av kroppen er imidlertid fullstendig tildekket, visket vekk

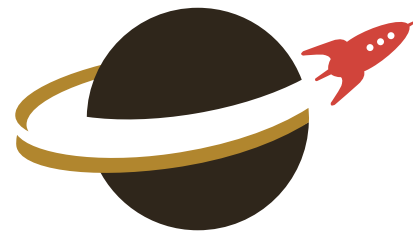
– eller kanskje rettere: *overgrodd* – av et mønster av gresstrå, blomster og stengler. Det er et vakkert og uhyggelig fotografi, der mennesket ikke bor i idyllen, eller tenker tilbake på den, men nærmest blir spist innvendig av den.

For meg er dette et bilde på hva minner gjør med oss, på

godt og vondt, hvordan de gir oss selvinnsikt, men oppleves som fremmedartede, som om de ikke tilhører oss. Kyllingmarks fotoserie hjelper oss til å forstå denne erfaringen. Den kan leses som en skildring av vår egen hukommelse (og den tilhørende, ofte smertefulle selvransakelsen). Fotografen peker på noe som kan virke selvsagt, men er enkelt å glemme: hvordan verden tar bolig i oss, og omkalfatrer selvforståelsen, noen ganger for alltid. Å synliggjøre konturene av denne prosessen er slett ikke lett. Det krever prøving og feiling, mange eksponeringer og sikkert noen lykketreff. Kanskje er Kyllingmarks tvisyn nettopp det vi trenger for å se verden klarere og – samtidig – oss selv utenfra.

bokmagasinet@klassekampen.no

Vi befinner oss i det 21. århundre etter Kristus. Hele Norge er erobret av bokkjedene. Hele? Nei! En liten sjappe gjør fremdeles motstand. Denne strie, ukuelige bokhandelen – Tronsmo – lar seg selvsagt ikke knekke.

TRONSMO
BØKER & TEGNESERIER

SE VERDEN GJENNOM TRONSMO

Mirjam Sorge Folkvord, Brian Cliff Olguin

Bygården

Forlaget Manifest, hft., kr. 199,-

I Bygården tar Mirjam Sorge Folkvord og Brian Cliff Olguin oss med inn bak gardinene i en bygård på Torshov i Oslo. I møte med menneskene som bor der, forteller de historien om norsk boligpolitikk og en bygård som i nesten hundre år har vært i kommunens eie, men som nå står overfor et tidsskille. Det er en historie om fortid og nåtid, om marked og velferdsstat, om de som er innenfor og de som faller utenfor. Det er også en historie om hvordan boligpolitikken påvirker oss alle, og hva vi gjør for å sikre de mest sårbare blant oss et godt sted å bo.

Berit Reisel

Hvor ble det av alt sammen?

Forlaget Press, innb., kr. 399,-

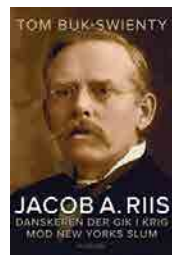

Da Stortinget sommeren 1998 vedtok å gi jødene i Norge 450 millioner kroner i erstatning, var det mindretallets innstilling som ble lagt til grunn. I ettertid utgjør Skarpnesutvalget et viktig vendepunkt i den norske etterkrigshistorien. Nå fortelles for første gang denne dramatiske historien innenfra. «Hvor ble det av alt sammen» er en oppsiktsvekkende beretning om politisk spill og dragkamp, om fordommer og motvilje både i byråkratiet og fagmiljøene – og om et lite mindretall som klarte å snu en tung, prestisjeladet prosess. Samtidig er det en personlig historie om den jødiske minoritetens erfaringer.

Tom Buk-Swienty

Jacob A. Riis

Dansky Gyldendal, innb., kr. 329,-

Den første komplette biografien om den legendariske dansk-amerikanske journalisten, sosialreformisten og dokumentarfotografen, Jacob Augustus Riis (1849-1914). Nå er boka utgitt i forfatterens reviderte utgave. Riis' historie er både en dramatisk utvandrerhistorie og en storslått kjærlighetshistorie. Og så er det historien om en mann med en klar, sta visjon og en drom om å skape et bedre samfunn – en drom han til og med var i stand til å realisere i praksis. Til tross for dårlige odds klarte Riis å bli en av New York Citys mest innflytelsesrike journalister, og han klarte å bli mentor for senere president Theodore Roosevelt, som ved Riis' død i 1914 kalte ham 'New Yorks mest nyttige borger'.

Lars Norén

En dramatikers dagbok 2015-2019

Albert Bonniers Förlag, hft., kr. 399,-

Lars Norén er en av nordens største dramatikere. Dette er siste bind av dagbøkene som har utkommet i bokform, og har blitt ført siden tusenårsskiftet.

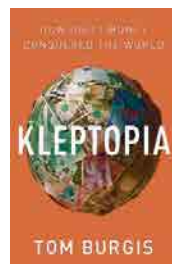
”27 augusti 2015

Om någon förblir uthållig nog att fortsätta läsa den här boken beror det nog på samma vilja som jag har i min uthållighet att fortsätta att skriva den, det vill säga leva.”

Tom Burgis

Kleptopia

William Collins, hft., kr. 269,-

Kleptopia følger de skitne pengene som flommer over den globale økonomien, løfter diktatorer og forgifter demokratier. Fra Kreml til Beijing, Harare til Riyadh, Paris til det hvite hus, viser det hvordan tyvene organiserer seg – og de forferdelige menneskelige kostnadene. Denne boken er nitidig forsket, og viser en økonomisk skyggeside som er for grusom til å være fiksjon.

BØKER OG TEGNESERIER,
UNIVERSITETSGT. 12 PB. 6754 ST. OLAVS Plass,
0130 OSLO Telefon 22 99 03 99 Fax 22 11 33 74
post@tronsmo.no www.tronsmo.no